

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 7 och 19 § i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att till lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel fogas bestämmelser om vad som ska ersättas ett vittne såsom ekonomisk förlust. Det föreslås också en ny bestämmelse enligt vilken den ersättning som betalas till ett vittne för ekonomisk förlust kan uppgå högst till ett belopp som fastställs genom förordning av statsrådet.

Det föreslås att bemyndigandet att utfärda förordning preciseras. Genom förordning av statsrådet kan enligt förslaget utfärdas närmare bestämmelser förutom om maximibel-

loppet av ersättningen för ekonomisk förlust även om resor som berättigar till ersättning för resekostnader och grunderna för beräkning av resekostnader samt om beloppet av och grunderna för beräkning av dagtraktamente och logiersättning. Genom förordningen ska det också kunna utfärdas närmare bestämmelser om de praktiska förfarandena när bevisningskostnader ersätts och om betalning av förskott.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

MOTIVERING

1 Nuläge och föreslagna ändringar

Enligt 1 § (494/2012) i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972) har ett vittne som på kallelse av åklagaren eller förundersökningsmyndigheten eller i något annat mål än tvistemål på förordnande av domstolen inställt sig vid domstol, rätt att av statens medel få skälig ersättning för nödvändiga kostnader för resa och uppehälle samt för ekonomisk förlust. Vittnet har rätt till ersättningar också då han eller hon hörts per telefon eller med anlitande av videokonferens. I lagens 2-4 § finns bestämmelser om de förutsättningar under vilka det av statens medel kan betalas ersättning även till ett vittne som åberopats av någon annan part, till målsägande och dennes lagliga ställföreträdare samt till en ledsagare för ett vittne, målsägande eller dennes lagliga ställföreträdare.

Enligt 7 § betalas i ersättning för ekonomisk förlust högst det belopp som den till ersättning berättigade gör troligt att han går miste om. Enligt 19 § utfärdas närmare bestämmelser om verkställighet och tillämpning av lagen genom förordning.

I 8 § i förordningen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (813/1972) föreskrivs att såsom ekonomisk förlust ersätts förlust av förvärvsinkomst eller annan inkomst, befogad betalning av lön till vikarie eller till hemvårdare eller barnskötare eller annan materiell förlust som den ersättningsberättigade lider på grund av att han inställt sig vid domstol. Maximibeloppet av ersättning för ekonomisk förlust är dock 350 mk per dygn.

I rättskipningen har det visat sig att förordningen kan råka i konflikt med lagen, om vittnet gör troligt att hans eller hennes ekonomiska förlust överskrider det i förordningen föreskrivna maximibeloppet, dvs. 350 mark (58,56 euro) per dygn. Östra Finlands hovrätts ansåg i sitt lagakraftvunna avgörande (I-SHO:2011:9) av den 21 oktober 2011 att det i förordningen föreskrivna maximibeloppet av ersättningen för ekonomisk förlust stod i strid med 7 § i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel, och kunde därmed inte tillämpas. Vittnet hade gjort det troligt att den ekonomiska förlust han eller hon lidit på grund av att han eller hon inställt sig vid hovrätten var 120 euro,

som han eller hon betalat som lön för skötseln av sina fosterbarn. Vittnet yrkade på ersättning för denna ekonomiska förlust och hovrätten ansåg att yrkandet var skäligt.

I förordningen fastställs både maximibeloppet av ersättningen för ekonomisk förlust och vad som betraktas som ekonomisk förlust. Grundlagsutskottet har konstaterat (GrUU 39/2005 rd) att det med tanke på författningshierarkin inte är lämpligt att bemyndiga förordningsutfärdaren att definiera begrepp som är relevanta med avseende på lagens tillämpning.

Därför föreslås det att bestämmelsen som nu finns i 8 § i förordningen om ersättning för ekonomisk förlust intas i lagen. Bestämmelsen intas i lagens 7 §. För att undanröja konflikten mellan förordningen och lagen när det gäller maximibeloppet av ersättningen för ekonomisk förlust ska det i bestämmelsen intas ett bemyndigande att föreskriva om maximibeloppet av ersättningen genom förordning av statsrådet. Till ett vittne ska betalas i ersättning för ekonomisk förlust det belopp, som denne gör troligt att han eller hon gått miste om, dock högst det belopp som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Enligt 80 § i grundlagen kan statsrådet utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Grundlagen som trädde i kraft år 2000 ändrade det tidigare förfarandet så att utfärdandet av förordningar alltid förutsätter ett bemyndigande i en lag.

Grundlagsutskottet har i flera sammanhang (bl.a. i GrUU 7/2005 rd, GrUU 20/2002 rd och GrUU 29/2004 rd) konstaterat, att det inte med stöd av ett bemyndigande som berättigar att utfärda bestämmelser om verkställigheten av lagen är möjligt att genom förordning utfärda bestämmelser om vilken som helst sak som hör till området för lagen. Av kravet på att en bemyndigandebestämmelse som grundar sig på 80 § i grundlagen ska vara exakt följer att bemyndigandet att utfärda verkställighetsbestämmelser måste tolkas snävt. Utifrån ett sådant bemyndigande kan enligt utskottets ställningstagande till exempel nödvändiga bestämmelser som styr myndighetsverksamhet utfärdas när lagen träder i kraft.

Lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel stiftades före grundlagen och det bemyndigande att utfärda förordning som ingår i lagens 19 § motsvarar inte förutsättningarna enligt 80 § i grundlagen.

Det föreslås att bestämmelsen om bemyndigandet att utfärda förordning ändras så att det genom förordning utfärdas närmare bestämmelser om resa som berättigar till ersättning för resekostnader och grunderna för beräkning av resekostnader samt beloppet av och grunderna för beräkning av dagtraktamente och logiersättning. Genom förordningen kan också ges närmare bestämmelser om de praktiska förfarandena vid ersättning av bevisningskostnader och betalning av förskott. Närmare bestämmelser om alla ärenden som uppräknas i bestämmelsen om bemyndigande ingår redan nu i den gällande förordningen.

2 Propositionens konsekvenser

Propositionen har inga direkta ekonomiska verkningar. Enligt den gällande lagen har till ett vittne kunnat betalas såsom ersättning för ekonomisk förlust högst det belopp, som denne gjort troligt att han eller hon gått miste om. I fortsättningen ska det föreskrivas i lag om det absoluta maximibeloppet av denna ersättning, vilket kan minska det totala beloppet av dessa ersättningar. I praktiken har domstolarna dock redan hittills iakttagit bestämmelsen om maximibeloppet av ersättningen för ekonomisk förlust som finns i förordningen.

Med tanke på enhetlig lagtillämpning och därigenom medborgarnas likabehandling är det viktigt att lagen och förordningen inte i enskilda fall står i strid med varandra när det gäller ersättning för ekonomisk förlust.

Om ett vittne orsakas större ekonomisk förlust än vad av statens medel får ersättas, kan han eller hon fortsättningsvis med stöd av 9 § i lagen av den part, som döms att ersätta staten kostnader för bevisningen i målet, få sådan tillskottsersättning som provas skälig.

År 2011 betalades i bevisningskostnader och kostnader för vittnen av statens medel ca 2 513 000 euro. I denna siffra ingår utöver ersättningar för ekonomisk förlust även er-

sättningar för behövliga kostnader för resa och uppehålle.

Avsikten är att det efter att den föreslagna lagen har trätt i kraft utfärdas en förordning av statsrådet om bestridande av bevisningskostnader med statens medel, genom vilken maximibeloppet av ersättningen för ekonomisk förlust justeras så att det motsvarar den nuvarande inkomstnivån.

3 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid justitieministeriet. Utlåtande om propositionen har begärts och fått av finansministeriet, Finlands domarförbund, Österbottens tingsrätt, Norra Karelens tingsrätt, Tusby tingsrätt och Östra Finlands hovrätt. Remissinstanserna understödde de föreslagna lagändringarna.

I propositionsförslaget som skickades ut på remiss ingick en punkt om att statsrådet ska justera maximibeloppet av ersättningen för ekonomisk förlust i enlighet med ändringen av levnadskostnadsindex med tre års mellanrum. Denna bestämmelse ströks ur propositionen till följd av responsen från finansministeriet. Finansministeriet ansåg att maximibeloppet av ersättningen för ekonomisk förlust ska basera sig på statsrådets prövning.

Norra Karelens tingsrätt föreslog i sitt utlåtande att annan materiell förlust än förlust av inkomst som den ersättningsberättigade lider på grund av att han eller hon inställt sig vid domstol ska ersättas till fullt belopp. Finlands domarförbund konstaterade i sitt utlåtande att lagstiftningen om bevisningskostnader borde reformeras fullständigt. I denna fullständiga reform skulle det vara skäl att bedöma bland annat hur väl lagstiftningen om bevisningskostnader stämmer överens med bestämmelserna om bevisningskostnader i rätts-hjälpslagstiftningen.

4 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

Eftersom det inte är helt klart om förordningen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (813/1972), som utfärdats med stöd av lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel, upphävs genom den föreslagna ändringen av 19 § i lagen, ska förordningen upphävas genom den föreslagna lagen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 7 och 19 § i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972) 7 och 19 § som följer:

7 §

Såsom ekonomisk förlust ersätts förlust av förvärvsinkomst eller annan inkomst, befordrad betalning av lön till vikarie och till hemvårdare eller barnskötare samt annan materiell förlust som den ersättningsberättigade lider på grund av att han eller hon inställt sig vid domstol.

I ersättning för ekonomisk förlust betalas det belopp, som den därtill berättigade gör troligt att han eller hon går miste om.

Bestämmelser om maximibeloppet för ersättning för ekonomisk förlust utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om resa som berättigar till ersättning för resekostnader och grunderna för beräkning av resekostnader samt beloppet av och grunderna för beräkning av dagtraktamente och logiersättning utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet kan det också utfärdas närmare bestämmelser om de praktiska förfarandena vid ersättning av bevisningskostnader och betalning av förskott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs förordningen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (813/1972).

19 §

Helsingfors den 4 april 2013

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Justitieminister *Anna-Maja Henriksson*

*Bilaga
Parallelltexter*

Lag

om ändring av 7 och 19 § i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972) 7 och 19 § som följer:

Gällande lydelse

7 §

För ekonomisk förlust *utgår ersättning med högst* det belopp, som den därtill berättigade gör troligt att han går miste om.

19 §

Närmare bestämmelser angående verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

Förslagen lydelse

7 §

Såsom ekonomisk förlust ersätts förlust av förvärvsinkomst eller annan inkomst, befordgad betalning av lön till vikarie och till hemvårdare eller barnskötare samt annan materiell förlust som den ersättningsberättigade lider på grund av att han eller hon inställt sig vid domstol.

I ersättning för ekonomisk förlust betalas det belopp, som den därtill berättigade gör troligt att han eller hon går miste om.

Bestämmelser om maximibeloppet för ersättning för ekonomisk förlust utfärdas genom förordning av statsrådet.

19 §

Närmare bestämmelser om resa som berättigar till ersättning för resekostnader och grunderna för beräkning av resekostnader samt beloppet av och grunderna för beräkning av dagtraktamente och logiersättning utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet kan det också utfärdas närmare bestämmelser om de praktiska förfarandena vid ersättning av bevisningskostnader och betalning av förskott.